

NEVEKENN 91

NEVEZ AMZER 1939

STUDI HAG OBER

DASTUMADENN DRIMIZIEK

— 000 —

Renerien : Ao. beleg LOEIZ AR FLOC'H,
Institution SAINT-Joseph, LANNION

Ao. beleg Yann PER NEDELEG,
Grand Séminaire de QUIMPER.

Kas ar skridou d'an Ao. Floc'h hag an arc'hant d'an
Ao. Nedeleg, (Abbé Nedelec :C.C. 193.17-Nantes).
Priz ar c'houmanant-bloaz (4 niverenn) a zo bepred
8 lur.

TAOLENN

AN HENT D'AR RAOG, gant AN EIL.
KAS DA BENN PEP REIZDER, gant EGILE.
AR GRASOU PE BEDENNOU EVIT AR RE
VARO, gant Yeun Ar Go.
DIWARBENN NIVERENN AN ARZ KELTIEK,
ANOIOU SAKRAMANT AN AOTER.
SKEUDENNOU AR SAKRAMANT EN TESTA-
MANT KOZ (Kelenngdurez eeun).
A-DREUZ LENN.
NOTENNOU hag EMBANNOU,
GERIOU-KROAZ.

Niverennoù koz « Studi Hag Ober » a c'houlennet
alies diganeomp.
Siouaz ! ne chom ken nemet eun toulladig eus an ni-
verennoù 3 ha 4.

TREDE BLOAZ. — N° 9

NEVEZ-AMZER 1939

AN HENT D'AR RAOG

Re bell omp eat war-drenv...
Beleien Vreiz o deus o lod da gemer el labour...

En eur staga gant e drede bloaz, e ra STUDI HAG OBER eur c'hammed bras war-raok, eur c'hammed gortozet pell 'zo gant e lennerien : mont a ra d'an timouler. Plijet he deus an dastumadenn, evel m'hen diskouez niver ar goumananterien a zo deuet d'eomp, goude ma oa dister hon neuz. Bremañ, ma teu da greski eun tammig mat ar mizou, hon eus fizians e kresko muioc'h c'hoaz plijadur hon lennerien hag... o niver. Evit ar bloaz-mañ n'eus ezomm ebet da sevel uheloc'h priz ar c'houmanant : 8 lur. Gwir eo o deus kalz eus hor mignoned degaset eiz real ouspenn, a-wechotou zoken kalz muioc'h : bennoz Doue d'ezo. Ma chom STUDI HAG OBER trimiziek, gant e vent a-vremañ, ha ma teu eur c'hant pe zaou a goumananterien nevez, e kredomp ne vo ket ret, er bloaz a zeu, mont en tu all da 10 lur.

War-raok ez a STUDI HAG OBER... War-dreñv e welomp ar brezoneg o vont. Ne dalv da netra serri an daoulagad ha stanka an diskouarn evit chom hep gouzout kement-se. Koll tachenn a ra hor yez, hag e lec'h ma kendalc'h-hi da veza implijet, ret eo anzav n'eo mui re alies nemet briz-vrezoneg, meskajou brezoneg ha galleg. Hogen c'hoant am eus hizio diskouez penaos emañ kont gant beleien hor bro e-keñver kudenn difennerez ar brezoneg. Lavaret pe sonjet e vez meur a wech ez eo penn-abeg ar veleien da ziskar ar brezoneg. Betek peseurt poent e c'hell beza gwir an tamall-se evit an amzer dremenet hag evit hon amzer petra eo gouest ha petra die ar veleien hizio ober war dachen ar yez : setu ar pezh a welomp amañ diwar diz.

GWECHALL

En amzeriou tremenet, ar veleien, koulz hag an dud-jentil, a grede d'ezo degas pinvidigeziou nevez d'ar brezoneg gant eur bern gerioù gallek ha ne veze kemmet d'ezo nemet an dibenn. Ne oa ket re fall holl war o meno, pa ne oa nemet eun nebeut gerioù diavaez a zeue e-giz-se en hor yez ; hogen, eme Gervaker, beradour dour, kaer o deus beza nebeut a dra, a zeu a-benn, dre 'n em sila er vag, da garga anezi ha d'he c'has da strad ar mor(1). Setu perak, aboe tri c'hantved hag ouspenn, ez eo bet tamallet da fall eun hevelep si gant difennourien ar yez. An Tad Maner en em chal o welout « ne oar ket meur a hini etouez ar veleien yez an deñved fiziet enno » hag « ez eus lod all, daoust d'ezo da veza ginidig eus Bro-Arvorig, ha n'ouzont ket talvoudegez gwirion kalz eus gerioù yez o c'havel hag a gemmesk ganti doareou-lavar gallek gant dibennou brezonek... An Tad Pelleter ivez a c'hourdrouze beleien e amzer abalamour ma lakaent da vont da goll eur maread a droiou-lavar brezoneg, dre o leziregez hepken : aesoc'h e kavont, emezañ, goulenn digant ar galleg gerioù ar relijion hag ar vuhezegeg eget o c'hemer diwar ar brezoneg... Ken divalo e veze doare ar prezegennou awechou, ma veze lavaret « brezoneg beleg » dres e-giz « latin kegin » !

Ha Laenneg a skrive eus e du, diwarbenn Yezadur Ar Gonidec : « Doanuis eo gwelout ne boagn ket muioc'h an dud a iliz da veza e stad da gomz eget an dud desket all. N'eus nemet lenn al levriou a zevosion a zo bet moulet e brezoneg, evit gwelout sklêr o deus an dud a iliz graet ouspenn o lod evit kas da fall ar yez-se, dre zegas enni eur bern gerioù gallek hag a droiou-lavar gallek. Darn eus al levriou-se a zo, anat an dra, strivou tud hag a glaske deski ar yez, evel troadur an *Imitation* gant an Ao. Marigo, Hogen troadurioù hag oberou all Charlez ar Briz, beleg eus eskopti Leon a ziskouez eun den boazet mat ouz ar brezoneg, met eun den ha n'en doa taolet tamm evez ebet ouz ar reo-

(1) Kanaouennou Santel, gant Yann-Wilhou HERRY, beleg, 1842 : Introduction, Avenir de la Langue Bretonne, p. XII.

lennou, na rae van ebet evit komz difazi hag a zegemere dinec'h-kaer, heb abeg, gerioù gallek ».

Testenioù awalc'h hon eus evelse da ziskouez pegen nebeut a breder a gemeras beleien Vreiz, pe da vihana eun darn vras anezo, gant yez o c'havel. Met arabat e vefe lakaat ar bec'h da goueza warno hepken, hep klask kompren penaos edo ar stal gant ar Vrezoned e keñver ar brezoneg. Bez, ez eus eun dra re wir : aboe m'he deus Bro-C'hall astennet he galloud war hor bro, ez eo en em gavet stank ar Vrezoned a skignas etouez o c'henvroiz ar yez hag an troiou-spered gallek. Hogen bez' e voe darn anezo enebourien touet d'ar brezoneg, da lavaret eo, hervez Kervarker e-unan, ar vistri-skol karget gant gouarnamant Bro-C'hall da sañka, dre daoliou-baz ha piniennou d'ar red, eun tamm galleg e pennou ar vugale, hag ivez eun toullad moulerien tuet da zistresa e pep doare ar yezadur, ar geriadur hag an doare skriva. Ar re all, hep beza enep ar brezoneg, hen dilez koulz lavaret en despet d'ezo, evel ma ra tud ar c'hêriou, ar bourc'hadennoù hag ar manerioù hag ar pep brasa eus an dud a iliz. Hag evit ar veleien ez euz eun dra hag a denn diwarno bec'h an torfed graet ouz hor yez : bloaveziou hir o deus tremenet war o studi hep kaout tro da bleustri war yez o c'havel, ha labourioù ar parrezioù ne roont ket d'ezo an amzer vak a vefe ret evit studia ar brezoneg piz awalc'h.

HA BREMAN

An evezadennoù-se am eus kavet displeget e Kent-skrid an Aotrou a Gervarker da Ganaouennou Santel Y.-W. Herry. E-doug ar c'hant vloaz tremenet abaoe, emae krog gant Adsao ar Brezoneg, digoret an hent d'ezañ gant labourioù Ar Gonideg, Kervarker, an Ao. Herry, h. a. Biskoaz ne voe skrivet kement all e brezoneg, ha biskoaz dreist-holl ne voe skrivet ar brezoneg ken reiz na ken digemmesk : biskoaz ive ne voe poaniet kement da virout ouz ar bobl da zilezel he yez. Hogen, mar deo arabat d'comp rei da gredi n'eus bet nemet tud a iliz, beleien, menec'h, eskibien, o labourat evit an adsao-se, muioc'h c'hoaz arabat e vefe ankounac'hat ez

int bet eus ar re genta hag eus an niverusa e-touez di-wallourien ar brezoneg. N'emañ ket aman nag al lec'h nag ar mare da welout betek peseurt poent e oa pe ez eo gwir ar c'hrenn-lavar ken brudet :

Ar brezoneg hag ar feiz
A zo breur ha c'hoar e Breiz.»

Ne glaskin ket kennebeut displega penaos ha perak, e meur a lec'h, e-pad pell amzer, ne voe nemet ar veleien hag ar gatoliked o tifenn ar brezoneg ha gizio Breiz, e-keit ma veze ar re all, dreist-holl paotred ar c'hostezennou politik « ruz » (ne oant ket holl, met ar pep muia anezo), o teurel o dismegans war yez ar goueriaded « boutou kaoc'h-saout » ha yez ar veleien « laboused-noz ». Tremenet eo an amzer-se, a drugarez Doue....

Labour ar veleien evit Adsao ar brezoneg a zo bet tenn, hag a 'ya tennoc'h-tenna dre ma tec'h muioc'h-mui ar bobl diouz he yez.

Da genta e c'hellomp lavarout ez eo bet gwellaet kalz yez ar gador-brezeg. Ne oa ket eun dra eus an aesa, rak yez ar gador a zo muioc'h luziet eget hini ar vuhez pemdeziek : uheloc'h eo he stumm, bez' e komz eus traou an ene ; hag ouspenn-se, gerioù latin pe c'hallek a zo 'n em silet enni ken stank ma n'helled ket o lemel holl kuit. Staga a reas eun tokadig beleien, eur c'hant bloaz 'zo (niverusoc'h e voent goudeze), da deurel er-maez ar gerioù nevesa-degemeret, ha poania a rejont, dre veiza e brezoneg ha mont da c'houlenn digant ar bobl he gwella troiou-lavar, da rei en-dro d'o yez he finvidigezioù kollet, d'he yaouankaat, pe da vihana da virout na vefe gwasoc'h kontammet. E Kloerdiou Kemper, Sant-Brieg ha Gwened e voe savet eur gador-gelenn war ar brezoneg... Ha ma kaver abeg c'hoaz, en dervez hirio, da bismigat hini pe hini eus ar prezegen-nou a glever en hon ilizou, sonjit e diaester al labour.

Da heul yez ar gador e wellas hini al levriou a zevosion pe a istor santel. War ar poent-se ivez e oa divalo an traou alies. Breman e kaver el levriou-se — evel e kelaouennou seurt *Feiz ha Breiz* hag *Ar Vuhez Kristen* — koulz lavarout ar gwella brezoneg a zo e Breiz, yac'h, flour, nerzus.

Ha dilez ar C'hatekiz brezonek evit an hini gallek? Da biou eo da veza tamallet? Gouzout a ran re vat ne gompren ket atao mignonned ar brezoneg perak e pleg ar veleien da c'hoant ar gerent a fell d'ezo rei galleg da zeski d'o bugale. Eur beleg en e barrez ne c'hell ket herzel ouz eur c'hoant eus ar seurt-se, fors pegen diskiant eo, ma wel kerent kristen, re laosk o feiz, war-nes tenna o bugale eus ar skol-gatekiz : maga ene eur c'hrouadur gant kelennadurez diarbenn ar Feiz hag ar vuhez kristen eo kenta ha brasa preder ar beleg. Met, keit ha ma c'hellont, e talc'h beleien hor parrezioù d'ar c'hatekiz brezonek, ha kement-se a zo rik hervez spered an Iliz katolik, hervez gourc'hemennou hon eskibien nevez. Anaout a ran zoken beleien hag o deus dalc'het peg d'ober katekiz brezonek goude ma ne oa mui nemet unan pe zaou bugel o klevout yez o zud ; hag e raent katekiz e galleg d'ar re all, pegwir e felle d'ezo ha d'o c'herent : setu m'o doa diou wech labour !

Ha c'hoant am eus eta da lakaat direbech krenn holl veleien va bro? Ne lavaran ket se, re gaer e vefe an daolenn d'ho taoulagad ha trec'h d'ar wirionez. Her gouzout a ran, er patronachou e vez c'hoariet, teir gwech marteze war beder, peziou-c'hoari gallek e-lec'h ma teufe brao-tre gant ar c'hoarierien ha ma plijfe du-dius d'ar selaouerien ar peziou brezonek. Ne roan nemet ar skouer-se, rak bez' e vefe re all... Hogen-ma 'z eus aze pec'hejou eneb ar brezoneg hag eneb Breiz, ha gwaz a-ze eo, kerse eo, arabat kredi e vezont graet a-ratoz kaer evit noazout ouz ar brezoneg : kentoc'h int pec'hejou dre nann-ober eget dre ober, ha ret eo gouzout ivez pegen gallekaet eo parrezioù a zo war ar maez ha... pegen gallekaet ivez, dre o deskadurez ha dre o boazioù, ar veleien a c'hellfer tamall evelse. Mont a ra fall an traou, n'hellomp ket gouzanv e chomfe stad ar brezoneg da fallaat, met digarezioù a zo evit an dud alies.

N'hellomp keñ gouzanv e chomfe stad ar brezoneg da fallaat... Hep mont da lavarout da dud a zo ez int torfetourien, enebourien o bro hag he yez, hon eus ezomm da zigeri d'ezo o daoulagad, diskoutez d'ezo dre gaer pegement a c'haou a ra d'ar vro an hent a gomeront, pegen

striz eo o dle e-keñver hor yez ha penaos e c'heller en em gemer evit degas eeun pep tra, eeun ha reiz.

Emaomp pell 'zo e soñj displega war STUDI HAG OBER gwir geennadurez an Iliz diwarbenn implij ar yezou evit deski ha maga e sperejou an dud a bep bro anaoudegez Doue hag ar relijion gristen. Hen ober a raimp ar c'henta ar gwella, evit ma vo anat emañ an Iliz a-du gant kement talvoudegez denel a gav.

AN EIL

KAZ DA BENN PEP REIZDER

O furchal e paperou koz eo degouezet ganin adlenn eul lizer bet skrivet eur pevar bloaz 'zo, n'eo ket d'in, met d'eur mignon. Peogwir e oamp hevelep soñj hon daou, e talvez kenkoulz evit an eil hag egile. Ha diwar al lizer-se em eus taolet eur sell a-dreñv war-du darvoudou tremenet : eur blijadur eo meur a wech advevaat en e soñj deizioù damankounaet la menozioù damziverket.

A-benn neuze e kélid STUDI HAG OBER : Pell 'zo e oa bet hadet ar greun anezi. Hogen ar goanv e oa, hini an aon rak al labour da zont, hini an diaestriou rak ar stourm da ren, marteze e pad pell hon-unan penn. Ne gredemp ket c'hoaz disac'ha ha bleunia.

Al lizer-se end-eeun a zigase d'imp galv ar re viciu-ank. Ret e oa sevel eun unvaniez etre ar veleien, e Breiz a-bez, rak echu e oa marevez ar parrozioù mogeriet, evit en em skoazella war dachenn ar brezoneg, gant eur gelaouenn, ar c'henta ar gwella.

Ar c'henta ar gwella ; dao e oa eta. Awalc'h e oa bet gortozet ha degemeret e vefe hon labour a galon digor. Perak termal c'hoaz gant digarezioù a chomfe pep bloaz an hevelep re, ha na oa nemet eur souzadenn bepred rak an trevell (streuvell).

Hag evit gwir, degemer frank hon eus kavet, daoust ma chome paour hon stumm, dre ma oa komprenet perz hon labour. Kaout dor-zigor kalonek, daoust ha n'eo ket hennez ar brasa frealz? E-touez an nann-veleien zoken, e kavemp bod eus ar gwella : ha plijet kaer omp bet o welout-se, dre n'helle beza nemet frouezus eur seurt darempred etre an eil re hag ar re all.

Moarvat ne vefemp ket ken techet da veva en hon toullig, klozet-mat dor hon sekretiri warnomp, evel ma ne vefemp ket graet evit dirouestla ivez kudennou douarel ! Hag e teue d'in em soñj, al lavarenn-man, hini an den just hervez ar Skritur Sakr, hini an Iliz, hini ar Gatoligiez hag a zo hollidigez anezi : « Kas da benn pep reizder » ; Kompren n'hellomp ket seveni hon labour dreistnaturel hep beza reiz war dachenn natur, mirout soñj ez eus diwar dek gourc'hemenn al lezenn gristen, nao d'an nebeuta enskrivet el lezenn-natur ; Kas da benn pep reizder, kaout eur spered hag eur galon ken frank hag hini hon Doue, n'en deus nac'het netra eus ar pezh en deus krouet, naturel ha dreistnaturel, a gar kement a zo buhez, kement a zo gwirionez, kement a zo boud.

Hag oc'h adteurel eur sell war al lizer-se e lennen ennan : « Rei skoazell d'ar Brezoneg dreistholl, nann hepken evit e zeski abalamour m'eo ret-mat d'eomp e c'houzout evit ober vad d'an eneu, met abalamour m'eo hon yez. »

Kas da benn pep reizder. Pep den a zo eun dever d'ezañ beza den, hervez ar pezh he deus an natur lodennet d'ezañ ; hag ar brezoneg hon eus da wellaat, da glokaat abalamour m'eo hon yez, abalamour m'eo ni. Ha gwir eo kement-mañ, zoken evit ar re n'o deus bisoaz desket anezañ, rak mouez ar c'hantvedou tremenet eo an hini a c'houlenn ennomp advleunia adarre war hon nuzelou brezon.

Bezomp tud beo ! Nac'ha deski brezoneg a zo d'eur breizad en em laza. Ha ne blij ket an emlaz d'an Aotrou Doue.

Vivens, vivens, ipse confitebitur tibi !

An hini beo, an hini beo, hennez a ganmetlo da ano !

EGILE.

AR GRASOU

PE PEDENNOU

DIRAK AR RE-VARO

Pa vez bet tremenet an Ankou en eun ti bennak en hor bro, war ar maez pe zoken en eur vourc'hadenn, e vez graet noz-veilh gant an hini maro ha klasket unan-bennak, gwaz pe vaouez, da « lavarout gras gantañ ». Ar grasou pe bedennou-se a vez lavaret goude koan, keit ha ma vez an amezeien ha tud eus an anaoudegez o tont da ober o gweladenn diweza d'ar c'horf sebeliet ha lakaet war ar varv-skaon en eur « chapel wenn ». Padout a reont bep gwech eun hanter- eur pe ouspenn ha dibunet e vezont teir pe beder gwech araok hanter-noz, dre ma teu tud da « deurel dour benniget » war an hini maro. Warlec'h an eur-se ne vez lavaret ar grasou nemet eur wech pe ziu evit derc'hel dihun betek ar mintin ar gerent hag ar vignoned chomet da veilha ar c'horf.

Displeget e vez ar grasou dindan eñvor gant unan-bennak hag a zo boazet diouz ar vicher hag a vez paet evit e labour, eur vaouez koz peurlies. Houmañ, daoulinet war eur gador e-tal ar varv-skaon, p'he defe lavaret ar pedennou diouz an noz ha pedet evit an hini tremenet, e dud aet da anaon hag an hini a varvo da

genta e-touez ar re a zo o selaou, a grog da zihuna kenteliou stummet evel gwerziou ha savet diwarbenn traou ar bed-all.

Gwech-all, e Bro-Gerne da vihana, ne veze ket ret paea tud da lavarout gras. E-touez ar re a zeue d'an noziou-beilh e veze kavet « grasaouerien » a-walc'h Hogos e pep tiegez e oa unan-bennak o c'houzout pedennou ar re-varo ha lies gwech e-pad eun noz-veilh e veze klevet pemp pe c'houec'h grasaouer o tibuna grasou pep hini d'e dro. Ne veze ket an hevelep pedennou ganto holl hag eur seurt heligenta a save etrezo gant ar c'hoant en devoa pep hini anezo da ziskouez e oa kaeroc'h ar grasou a ouie eget ar re a zeue gant ar re-all. Dalc'het o deus soñj ar re-goz eus meur a c'hrasaouer brudet hag a oa o veva, n'eus ket pell bras c'hoaz, e stankenn ar Ster Aon.

Fromus ha kaer eo ar grasou ha skeudenni a reont fraes temz-spered tud hor bro ken troet all gant traou kevrinus ar Maro. Siouaz ! mar deo kaer an taolenou hag ar menozioù displeget er c'henteliou-se, ar yez ma 'z eo savet ar re-mañ enni a zo fall-tre ha mas-taret gant e-leiz a c'heriou hag a droiou-lavar gallek.

C'hoant a zo deuet d'in d'o c'hempenn ha d'o adaoza e brezoneg yac'h ha tost a-walc'h da hini ar bobl. Ma plijont evel-se e c'hellint marteze beza moulet en eul levrig hag a dalvezo d'hor c'henvroiz d'o deski a-nevez ha d'o displeget e noziou-beilh ar re-varo. Mall-bras eo d'am soñj ober al labour-se. Bihanaat a ra bep bloaz niver ar re a oar lavarout ar grasou hag ar re yaouank ne ouzont ket ar pedennou-se o veza ma n'o deus levr ebet evit o deski. Mantrus e vefe gwelout war hor maeziou hag en hior bourc'hadennou noziou-beilh evel ma vez graet er c'hèriou-bras hag eur c'holl ouspenn a vefe kement-se evit ar feiz hag ar yez. Eun dra vat-tre eo mirout hor gizioù koz, dreist-holl pa roont lec'h d'an dud da bedi a vouez uhel a-gevret.

En tiegeziou ma vez desket enno katekiz gallek d'ar vugale ne lenner mui diouz an noz Buhez ar Sent hag ar pedennou ne vezont mui lavaret a-gevret rak torret eo bet gant ar yez estren an ere etre ar re-goz hag ar re-yaouank. Arabat d'eomp koll ar c'hiz eus ar grasou a vez lavaret evit ar re-varo. Kement-se ivez a vefe disteraat ar spered kristen ha breizat en hor bro.

Ar wech-mañ e roan aman warlerc'h da lennerien « Studi Hag Ober » eun nebeud « grasou » kempennet ha reizet. Dastumet int bet gant an Aotrou Stefan Montfort, bremañ person e Santez-Anna-an-Treiz, e kichen Konk-Kerne. Diwezatoc'h gwerziou santel-all o tenna d'ar re-mañ a vezo moulet war an dastumadenn-mañ.

YEUN AR GO.

GWERZ AN ENE DAONET

— 000 —

Klevit pebez glac'har en deus an den daonet
Pa 'z eo, ar Baradoz, e lec'h gantañ kollet ;
Setu heñ en ifern, dalc'het gant Lusifer,
Evel en eur prizon e-pad an holl amzer.

'Vit servicha Doue gantañ oun bet krouet,
Evit joa an Neñvou, ivez 'vit E garet.
Karet 'm eus an enor ha karet ar madou ;
Oc'h heuilh va flijadur oun kouezet er poaniou.

Tud yaouank berboellik, kerent ha mignoned
Gant ar vuhez diroll hoc'h eus va zouellet :
C'houi eo a zo kiriek ma 'z oun hizio barnet
Da leski en ifern e-touez ar re-zaonet.

Kenavo da viken, kerent, fals-vignoned,
Evit ho kwall-skoueriou ra vezoc'h milliget.
Ha d'eoc'h-c'houi, mamm ha tad, evit ho trouk-all,
Malloz Doue warnoc'h hag ivez va hini.

O karout ho tanvez hoc'h eus va distroet
Diouz doujañs hon Doue hag en droug va zaolet ;
O klask va c'has uhel, o vernia d'in madou
Hoc'h eus-c'houi didruez va c'haset d'ar poaniou.

Hennez a zo eur c'hañv, eun disparti kalet,
Kuitât Roue an Neñv, hor Salver binniget.
Dre ho puhez direiz hag ho kwall-genteliou
Hoc'h eus-c'houi didruez va c'haset d'ar poaniou.

— 10 —

Pa 'z oun bet diouz va c'horf, siouaz, dispartiet
Kenseurtes kriz Satan warnoun a zo sailhet ;
Dirak Doue stlejet gant va samm pec'hedou,
Eno fraes e rankis anzav va zorfedou.

Gant keuz bras ha glac'har d'an olevou kollet
Ez oun bet distrinket a-zirak an Dreinded ;
Evel eun torfedour gant houarn ereet
Hag e tan an ifern war va eilpenn taolet.

El Limbou 'n eur dremen an holl Inosanted
O welout va anken a zo bet estlammet.
Kenavo da viken ! Me 'ya d'eur gwanerez
Kalz gwasoc'h, bugale, eget hoc'h holl hirnez.

Klevet 'm eus an Anaon er Purkator euzus
O c'hervel o c'herent gant eur vouez truezus ;
Pedi 'reont kar ha par ac'hano d'o lemel
Ha frealz o Ael-Mat 'zo 'vito eur skoazell.

E-barz puns an Ifern gant flammou oun gronnet
Evel tennou-kanol e strakont pennfollet.
Meneziou tan spontus, 'vel eur mor o finval,
Dibaouez a zizac'h hag a zalc'h da ruilhal.

En ifern ez eus tan tre betek ar goueled :
Ouspenn eur milion emamp bepred dalc'het
E tan-foeltr ar bed-all gwasoc'h 'get kurunou
Ha trouz kanoliou feuls korserien Sant-Malou.

Kredet em boa kent ne oa 'met sorc'hennou
Puñs an Ifern grizias hag an drouk-speredou,
Ken na welis diaoulou, stank 'vel gliz ar beure
O tont d'am merzeria, o trasta pep ene.

Santet 'm eus dizale kastizou pep pec'hed :
E puñs doue an orgoutil oun bet, siouaz, stlapet ;
Gant laeron, muntreien e-barz an tan poazet
Hag ouz spes pep pec'her dizamant liammet.

— 11 —

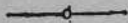
Goude oun bet staget ouz ar re avius,
Lakaet en eun horzenn gant riblerien flerius,
Staget ha distaget diouz an eneoù falla
Dre yenijenn ha gwrez el lec'hioù teñvala.

Pa edon en anken gant ar fals-pinvidik
E kavis em ene an takad gwiridik
O welout 'tousez ar sent va lec'h er Baradoz
Kollet hep esperañs ganin dre va ratoz.

Kreski ' reas neuze va eñkrez, va foaniou,
Teurel ' ris va malloz war Roue an Neñvou,
War ar Sent, an Aelez, ar blijadur kollet
Hag ar re ' oa kiriek d'in da veza daonet.

Ma vefe va zermen 'vit dek mil bloaz merket
Pe gant beg eul labous an douar dispennet
Eur wech bep kant mil bloaz 'raok beza diboaniet
Em befe an' esper c'hoaz da veza salvet.

Allas ! kaer am bezo e rankin koulskoude
Chom en Ifern teñval tra ma pado Doue.
Hennez a zo eur soñj hag a gresk va anken,
N'hellan lavarout ken : Daonet oun da viken !

GWERZ AR BEREDOU

I

Me hoc'h asped, Spered Santel,
Roit d'in sklerijenn ha skoazell
Da sevel gwerz ar beredou,
Talvoudus d'an holl speredou,
— Eun tamm amzer pa 'm eus kavet
Danvez eur werz am eus klasket,
Danvez eur werz, hini 'r vered,
Evit ma vo muioc'h doujet.
— Selaouit, kristenien digar,
Eur gentel gaer hag helavar.
Lakait-hi doun en ho spered
Hag ho kalon a vo tizet.
— Ret eo douja ar beredou
Lec'h m'eo gourvezet ar c'horfou,
Ar Skritur Sakr d'eomp her c'henn,
An Iliz ouzomp her goulenn.
— Ar groaz santel 'zo er vered
Salver ar bed outi staget ;
Eur maro kriz 'n deus gouzañvet
,Vit hor prena diouz ar pec'hed.
— Barz ar vered emañ korfou
Hon tud koz, tadou ha mammou
Re hor breudeur, hor c'hoarezed,
Hor c'herent hag hor mignoned.
— Selaouit o mouez truezus
En ho kalon o skei klemmus,
Grit evito eun tamm pedenn
Ma torro o foan, o anken.

— Ho pet truez, va mignoned,
 Truez ouz ar re-dremenet.
 Dec'h o zro, warc'hoaz hon hini,
 Gwerzet-holl d'an Ankou omp-ni.
 — Pa dreuzit tachenn ar vered,
 Pedit 'vit ar re-dremenet :
 Eur Bater, eun De Profundis
 Hervez 'giz santel an Iliz.
 — Chomit a-zav 'ta, kristenien,
 Rak eul lec'h sañr eo he zachenn,
 Sonjit mat er re 'zo enni
 Ha paouezit 'ta a bec'hi.
 — Anat eo d'an holl, koulskoude,
 E varvoc'h 'velto dizale ;
 Neuze, rafe vad eur bedenn
 D'hoc'h ene 'kreiz ar binijenn.
 — Ne gomzan ket eus ar poaniou
 Ho po da c'houzanv, va zudou,
 Er bed-all e vint lodennet
 Hervez grevusted pep pec'hed.
 — Ne gomzan 'met eus ar vered
 A laka va c'halon mantret
 Pa sonjan 'vin enni beziet
 Ha kuzet diouz va mignoned.
 — N'omp ket mestr da chom er bed-mañ
 Ha sponta ne dalv ket bremañ
 Hon tud koz ez eo pulluc'het
 O c'horfou e-barz ar vered
 Hag hor re-ni a ray ive,
 Arabat laret martreze.

II

Mantra 'ray an nep a garo,
 Ar wirionez, sur, a glevo
 Rak biken ne lezin kuzet
 Ar pezh a zo war va spered.
 — Selaouit, tud lik ha gadal
 Petra 'dalv pec'hi ha bragal?
 Sellomp ouz ar Beurbadelez
 Ha nann ouz ar blijadurez.
 — Petra 'dalv larda ar c'horfou
 Peogwir e vreinint er beziou?

Bez' e vint boued druz d'ar preñved
 Pa vint d'an toullou doun kaset.
 — Perc'henned vras hag aotrounez
 Gwalc'het gant ar chervad bemdez,
 N'oc'h nemet eun dournad ludu
 Ouz tammou eskern diskurlu.
 — Ne vern ket pegen galloudus
 Ez oc'h-c'houi na pegen otus
 Rak emberr ez ay ho korfou
 D'ober temz 'barz ar beredou.
 — Doujit 'ta douar ar vered,
 War e c'horre oc'h bet douget
 Betek maen-font ar vadiziant
 'Vit beza kristen eveziant.
 — Tremen a rankoc'h c'hoaz warnañ
 Pa vo deut hoc'h eur diwezañ
 Rak pa sonjoc'h an nebeuta
 'Vezoc'h kaset di da vreina.

Tud pinvidik, sed' eun ali
 D'ho sklerijenna difazi :
 Arc'hant, danvez war an douar
 Ne reont 'met kreski ho klac'har.
 — Rak goude ma vezoc'h maro
 Hoc'h holl draou war ho lerc'h chomo.
 Perak eo ho kalon staget
 Ouz an arc'hant oc'h eus berniet?
 — Ha c'houi, mezverien kaledet,
 En ho si fall ha milliget,
 Selaouit 'ta va c'huzulioù
 Ha tavit gant ho malloziou.
 — Pa vezit mezo, 'vel chatal,
 E treuzit ar vered dichal ;
 Eun dachenn-foar n'eo ket houmañ,
 D'eo'h, gant donjer, hel lavaran.
 — Luc'hachou ha traou diseven
 A zislonkit en eur dremen,
 Koulskoude e tegemero
 Ho korfou war-lerc'h ho maro
 — Larout 'ran d'an uzulerien
 N'o devo ket o gwalc'h biken
 Eus an douar 'zo er bed-mañ
 Ken e yaint da vreina ennañ.

— Pa ya, gant an ezomm kaset,
 Eur c'hristenn bennak d'o c'havet
 Da c'houlenn, 'vit arc'hant, douar,
 Set' amañ o c'homzou digar :
 — « Douar n'am eus ket da werza,
 Me 'garfe kaout c'hoaz da brena. »
 Ken na vo o genou karget
 Gant an douar 'zo er vered
 Ne vo ket o c'halon gwalc'het
 Na diouz traou ar bed distaget.
 — Pa vezit 'ch ober bailhezou
 E vuzulit an douarou.
 'Giz-se ivez e vo d'eoc'h graet,
 Hoc'h-unan 'vezoc'h muzuliet,
 Merket 'vo hoc'h hed, ho lec'hed
 Araok rei d'eoc'h ho lod er vered.
 — Douar 'vo eno dindanoc'h,
 A bep tu hag ivez warnoc'h;
 Nag heol na loar n'helloc'h gwelet
 Diouz an toull, vo bet d'eoc'h roet.
 — Siouaz ! Hoc'h arched pa vreino
 Gant pouez an douar a buko
 War hoc'h eskern gwenn ha krazet,
 Krignet, hep mar, gant ar preñved.
 — Pa vezoc'h d'ar vered kaset
 Ho kerent hag ho mignoned
 Kañvou bras d'eoc'h-c'houi a raio
 Ha warc'hoaz hoc'h ankounac'ho.
 — Kerkent ma vezoc'h douaret
 E tachenn ar re-dremenet
 Ho pezh, hep mar, 'vo dilezet
 Hag ar soñjal ac'hartoc'ht kollet
 Siouaz ! gant ar re ho kare
 Hag ar re ho taremprede.
 — Ouz ho korf oc'h bet dizamant
 'Vit skrapa danvez hag arc'hant ;
 'Mañ ho kerent 'c'h en em ganna
 Diwarbenn al lodenn vrasa
 — Tabut etrezo 'zo savet
 Ha n'int ket prest d'en em glevet ;
 Kiriek-bras ez oc'ht hoc'h-unan
 Ma hoc'h ankouaont ken buan.

Gant evez ho poa prientet
 Eun tamm brao a voued d'ar preñved
 Hep soñjal tamm en hoc'h ene
 Hag a bado keit ha Doue.
 — Ar pezh 'zo an talvoudusañ
 'Dlefe beza sellet outañ
 Lod gant o ene 'zo dichal
 Hag e vevont evel chatal.
 — Ma ve d'eoc'h hizio kemennet
 'Vezoc'h warc'hoaz d'ar bez douget
 Hag ho pe dek mil skoued leve,
 D'eoc'h eta petra 'servijfe ?
 — Karout 'rafec'h chom er bed-ma
 E lec'h 'n hini 'vevo 'n hira
 Ha pa rankfec'h koll ho tanvez
 Ha beva 'kreiz ar baourantez.
 — Ha ne ziskouezit ket aze
 Emañ e stad fall hoc'h ene ?
 Ar Sent biskoaz n'o deus krenet
 O soñjal 'n douar binniget.
 — Ganto c'hoarvez da vihana
 'Vel gant eun den o tiloja
 Hag o kuitat eun ti dister
 'Vit mont da chom en eur maner.
 — Doue 'n deus eur rouantelez
 Karget a bep seurt levez ;
 Ma ya di 'n nebeud eneo,
 D'ar vered 'ya an holl gorfou.
 — C'houi pa savit eun ti nevez
 Gant kalon e poagnit bemdez
 War zigarez ez it d'ezañ.
 Pegeit oc'h sur da chom ennañ ?
 — Labouromp evit gloar Doue,
 Re ziwezat e vo goude ;
 Ar bed-mañ ne ra 'met tremen,
 Ar bed-all 'bado da viken.
 — Ar pezh am laka souezet
 Pa am bez warnezañ pleustret
 Ez eo gwelout na gemerer
 Ouz an ene paour nep preder.
 — Met ar c'horfou brein a vager
 Floura ha c'houeka ma c'heller.

Arabat ' vefemp diaezet,
Gant eun netraig enkrezet.
— N'oun ket deut d'am digarezi,
D'in ivez ' plij an diegi ;
Krena ' ran pa daolan evez
E chomin er bez divuhez.
— Em gwele skuiz pa 'n em gavan
Da cheñch kostez trei a c'hellan,
Met allas ! pa vin er vered
Difinv e chomin gourvezet.

III

Douar santel ar beredou,
C'houi ' zegemer an holl gorfou,
C'houi ' zegemer ar bec'herien
Kouls hag an dud a binijenn.
— D'ar vered, diouz tro, ' vo kaset
An holl sent, an holl santezed,
An noblañs hag ar rouaned,
Ar beorien, ar vondianed.
D'ar vered ez ay o c'horfou,
Da be lec'h 'z ay o eneou?
— 'Tre tud galloudus ha dister
Renk ebet eno ne gaver,
Met ar c'henta ' vez sebeliet
Kerkent d'an douar ' vez douget.
— Eno 'z eus eul lec'h'ñ prientet
' Vit lakât an hugunoded,
Hag ar re ' verra o buhez
' Gaser di, ivez, didruez.
— Kemm ebet eno ne gaver
'Tre an aotrou hag ar c'houer ;
Ar re-binvidik koulskoude
O deus eur bez war o gorre.
— Bez ar paour ' zo anavezet,
N'eo 'met eur bern douar renket ;
E relegou ennañ ' chomo
Ken na vint savet ac'hano.
— Beziou 'r veleien er vered
Eo ar re uhela savet
Evit ma vo anavezet
Servicherien vat an Dreinded.

Petra ' dalv gwelout ar beziou
A zo o c'holei ar c'horfou?
Ar re-mañ 'zo bet pulluc'hët
Ha gant an douar kemmesket.
— 'N em gavet eo bet o ene
E lez-varn an Aotrou Doue ;
Ar pez o deus graet a ouzont,
N'ouzomp ket ' pe lec'h 'n em gavont.
— O douar santel ar vered,
Te hag a dle beza doujet
' Ra d'eomp gwelout hor gwall-dechou
Kerkouls hag hor madoberou.
— Em c'halon ' sko eun taol koñtall
Pa sonjan, ô douar santel,
E vo ennout beziet ivez
Va c'horf paour pa vo divuhez
Ha na vo ket anavezet
Va relegou 'barz ar vered.
— Hon eskern pa vint diveziet
Hep tamm doujañs a vo taolet
Dre ar vered hag ar garnel
Dindan ar glao hag an avel.
— A-benn eur maread goude
E vint dastumet adarre,
Ar wech diweza hep arvar,
Ha stlapet 'n eun toull en douar.

Ar bed-mañ keit ha ma pado
Ne c'hellimp sevel ac'hano,
Ken ' vo deiz ar Varn Diweza,
Deiz kriz hag eus an euzusa.
— A berz Doue eun ael ' zettio
Gant eun drompilh, hag e sono
Hag e c'halvo d'ar beredou
'N eneou war-dro ar c'horfou.
— Evel 'n o amzer dremenet
E vint adarre unanet
Hag e lavaro an ene
D'ar c'horf paour : « Sav 'ta alese ! »
— Gwech-all te ' heulie da gredenn,
Bremañ senti ' vo da lezenn ;
'N em unani ' reomp hep arvar
'Vit mont d'ar joa pe d'ar glac'har.

— Sav alese ha sav buan
Hag ez imp hon daou en unan.
E traonienn Jozafat goude
E vimp sur barnet dizale. »
— Heti a ran a wir galon
Klevout mouez kreñv an Tri Fersot
O lavarout d'an dud neuze :
« Deuit ganin holl, va bugale. »
— O kaera komz a ve hounnez
Ma lavarfe Mab ar Werchez :
« Hoc'h ene en tan kempennet
Hag ho korf en douar breinet
A reno eur vuhez nevez
Er Baradoz, bro an Aelez. »

Notennou an embannour.— Anatol Ar Bras en e levr : *Mojenn an Ankou*, (La Légende de la Mort), 3e mouladur, Champion, 1912, a gomz diwarbenn ar werz-mañ (p. XL) dindan an ano « Cantic var ar Berejou », o trei e galleg lodennou awalc'h diouti.

Moulet eo bet, emezañ, e-touez ar follennou distag emban-
net warno, gant ar Govig e Lanuon, kanaouennou brezonek a
veze adwerzet gant ar ganerien klaskerien-vara ha rederien-
vro, gwall-ziaes eo moarvat kaout dastumadeg ar follennou-se
a gomz diouti Anatol Ar Bras.

DIWARBENN NIVERENN AN ARZ KELTIEK

Degouezet eo ganimp digant an aotrou Amiral Lau-
rent, an notennou talvoudek-mañ a zo eur blijadur
d'imp o c'hennenn d'hon hol lennerien.

HA BEZ' EZ EUS EUN ARZ BREIZEK ?

« Ma klever gant se eur stumm-savadur evel an hi-
ni roman, gotek hag all, n'eus ket. Ma klever eun do-
are bennak da stumma doareou estren hervez ar
spered breizek, ez eus, neket eun arz, hogen eun do-
are breizek. Setu, me gav d'in, meno ar re ouiziekl... Ha
koulskoude, ez eus eur gwir arz breizek : an hini an-
vet gant al levriou-hentcha (les guides touristiques),
« les ensembles religieux ».

E lec'h all nemet e Breiz, n'eo dastumet e diabarz
eur voger : eun iliz, eur vered, eur c'halvar, eur gar-
nel, eur volz-enor. E pep lec'h e kaver (e kaved da vi-
hana) an iliz e kreiz ar vourc'h, he bered endro d'ez, hogen nepred an traou all. An holl-draou-se a-gevret, setu a zo breizek rik. »

AR C'HILHOG GALL.

« Biskoaz n'eo bet ar c'hilhog arouez ar Gelted Ga-
lian... Nirop a lavar (Linguistique et Histoire des
mœurs, Paris, Droz, 1931, p. 160) : « War eur veda-
lenn, er bloaz 1679, eo ma voe treset evit ar wech ken-
ta, eur c'hilhog da veza arouez Bro-C'hall. Bez' e ien-
ner war ar vedalenn-se : Gallus protector sub umbra
alarum.

Degemeret avat e voe ar c'hilhog da arouez-stad Bro-
C'hall e-pad an Dispac'h. Aet da get goude-se, e-doug
kenta hanterenn an XIXe kantved, e teuas adarre ar
c'hilhog da veo e 1848.

AR VOLZ LESANVET « ROMAN ».

Skrivet hon doa ne oa netra romanek en arz an *Xvet-XIIvet* kantved, lesanvet « roman » e Bro-C'hall, nemet ar volz hantergelc'hfek. Faziet hon doa : hounnez zoken n'eo ket romanek he stumm-mansonerez. Re largentezus e oamp bet. « Hepken pa seller dre vras e hanval ar volz hantergelc'hiek lesanvet « roman » beza heñvel ouz ar volz savet gant ar Romaned a-ziagent en o bro. Pa voe diskaret eur volz « roman » e Bro-C'hall wardro hanter kant vloaz 'zo (ankounac'haet ano an iliz ganin), e voe gwelet n'oa ket bet mansonet ar volz-se e giz eur volz romanek... An doare gall da vansona ar bolzou a zeu, diouz ar re ouizieik, eus broïou ar Sav-Heol (kenta bolziou savet er broïou-se wardro 150 goude H. S.). »

Er volz romanek n'eus nemet an diazevad kenta e mein gwareget ; a-us e lakaed ar mein a-weleadou plaen. Er volz lesanvet « roman » e kendalc'hed avat da sevel gwaregadoù mein a-us d'an hini genta

N'heller ket tremen hepdan !

GRAND DICTIONNAIRE

(Français-Breton)

gant F. VALLÉE

tost da 1000 pajenn : 75 l. keinet: 90 l.

Imprimerie Commerciale de Bretagne, RENNES

KELENNADUREZ EEUN

1. Anoiou Sakramant an Aoter

An anoiou roet da Sakramant an Aoter a verk pegen kaer, pegen bras, pegen santel ha talvoudus ez eo, ha peseurt efed a ra pa vez degemeret evel ma 'z eo dleet, gant ar gristenien.

Pep tra grouet en deus e ano d'ezañ e-unan : Adam, e Baradoz an douar, sklerijennet e spered gant Doue, Mestr ha Krouer pep tra, a roas da bep loen en-dro d'ezañ e wir ano.

An hevelep Doue-se hag en deus savet ivez an Iliz a ro sklerijenn d'ezi da zibab evit an traou sakr anoiou dereat, anoiou mat.

Perak da genta beza roet d'eur Sakramant hepken kement all a anoiou dishenvel? Daoust hag eun ano ne oa ket awalc'h? Pa vo lavaret diouz Sakramant an Aoter ez eo korf ha gwad Jezuz hor Salver, daoust hag ar ger-se ne lavar ket penn da benn kement a zo da lavarout? — Nann, eme Sant Tomas Akwino, rak eur Sakramant hag a zo ken bras, kalz uheloc'h eget ar stered, n'hall ket beza klozet, beza gwasket ha serret din-

dan gwiskamant striz eun ano, eur ger hepken ; n'hall ket beza staget gant eur c'hevre berr ha moan evel m'eo eun ano. Eur Sakramant hag a zo oc'h ober anezañ kement a vuzudou, eur Sakramant hag a ra ken lies a efed, hag a efed ken kaer war an ene, ez euz ezomm meur a ano, a daolo warnañ pepini e lodenn a sklerijenn, ha c'hoaz e chomo teñval eun tamm bennak dioutan.

Adlavaromp eta an anoïou-se, lod anezo da vihana, rak anvet eo bet gant darn sakramant ar mil ano, pe an anoïou diviner.

1) Emañ da genta *Sakramant an Aoter* : rak korf ha gwad Hon Salver a vez kinniget da Zoue war an Aoter gant ar beleg hag ar bobl kristen unanet gantañ en-dro d'an aoter ; hag ouz an aoter ivez e vez debret hag evet korf ha gwad Jezuz dre ar Gomunion Sakr.

2) Anvet eo e gresianeg hag e latin : *Eucharistia*, ar *C'hras Kaera*, ar gwella. E gwirionez n'eus gras ebet par d'an hini a ro d'imp, Doue en e bez. Ar ger-se c'hoaz, *Eucharistia*, a dalv da lavarout : trugarekaat ; ano mat ivez, rak an oferenn pe sakrifis eo ar stumm gwella da drugarekaat Doue evit e holl vadeleziou, dreistholl evit ar vadelez dispar a ziskouez d'imp pa en em ro holl a-bez dre garantez.

3) Anvet eo *Sakrifis* : rak dre Sakramant an Aoter e teu Jezuz da adober war an aoter, ar sakrifis graet gantan war ar Groaz evit silvidigez an dud.

4) Anvet eo an *Osti Sakr* : dre m'emañ ennañ Korf sakr Hon Salver, a oa bet staget ouz ar Groaz, *Osti* a silvidigez a zigor dor an Neñvou, alc'houez dor ar Baradoz.

5) Anvet eo ar *Gomunion* : rak unani a ra an den gant e Salver, hag an dud etrezo, oc'h ober ganto holl evel breudeur an eil d'egile.

6) Anvet eo an *daol Santel* : dre ma vez lidet ar sakrifis war daol santel an Aoter, ha kemeret perz diouti gant ar gomunion.

7) Anvet eo *Sakramant ar Garantez*, dre ma 'z eo eur merk souezus a garantez a berz Jezuz ; hag ivez dre ma tle beza eur merk a garantez wirion etre ar Gristenien a resev an hevelep Doue er Gomunion sakr

8) Anvet eo *bara ar Veajourien* : dre ma 'z eo bara pe vagadurez ar Gristenien a zo evel beajourien o vont eus an douar etrezek an Neñv ha dreistholl bara ar veaj ziweza a ra an den a dremen dre dor ar maro evit mont d'ar gêr, da di e dad, davet an Aotrou Doue.

9) Anvet eo *bara beo*, panis vivus et vitalis, hag a zalc'h beo ennomp ar c'hras.

10) Anvet eo *Koan an Aotrou*, Coena Domini : rak graet eo bet Sakramant an Aoter, e-pad ar goan diweza a gemeras Jezuz gant e ziskibien, *Pridie quam pateretur*, an deiz araoek ma c'houzañvas ar maro.

11) Anvet eo misterium fidei, *eur mister a feiz* : rak aze n'eus koulz lavarout netra da gompren ; kredi a dleomp ober war lavar an Aotrou Doue.

12) Anvet eo *lousou enep ar pec'hed* : rak nep a zegemer anezañ e stad vat a zo kreñvaet gantan enep e wall-dechou, evel ar c'hlañvour a gemer lousou pe remedou evit argas e gleñved.

13) Anvet eo *Sakramant ar c'haera*. Goude kement hoc'h eus klevet, n'eo ket diaes d'eoc'h kompren penaos ha perak eo anvet Sakramant ar c'haera, pe sakramant berr ha berr, dre m'emañ dreist d'ar re all.

14) *Genaoad bara* eus an Neñv. Bruzun kouezet eus lein an Neñv diwar daol an aotrou Doue.

Evel ma welit, graet he deus an Iliz evit Sakramant an Aoter, evel ma ra eur vamm evit he bugel. Peñ bugel n'en deus peurvuia nemet eun ano, hogen kalon eur vamm a oar ijina nouspet ano dous ha tener da lavarout d'he c'hrouadur a zo aze ganti klozet tomm war he barlen. Evelse He deus graet an Iliz evit Sakramant an Aoter a zo dreist pep tra Sakramant ar Garantez.

2. Skeudennou Sakramant an Aoter en Testamant koz

Meur a dra en Istor Santel, er Skritur Sakr, a verke pell araok donedigez hon Salver, e genteliou, e oberou, e vuhez penn da benn. Evelse ivez, meur a dra e buhez pobl Israel, pe ar Judevien fidel d'ar gwir Doue, a zo skeudennou gwirion ha splann eus Sakramant an Aoter, skeudennou hag a verke mat, pell araok ma oa savet, petra dlee beza, ha petra dlee ober en amzer da zont, Sakramant santel an Aoter.

Setu amañ ar re benna eus ar skeudennou-se :

Gwezenn ar vuhez e Baradoz an douar,
Ar stêr a rede a-dreuz al liorz kaer-se,
Ar Mann,
An Oan-Bask.

1) GWEZENN AR VUHEZ.

Kaer ha mat a oa pep tra el liorz-se krouet ha kempennet gant dourn an Aotrou Doue, evit beza palez hon tad kenta. Doue a lakaas da sevel eus an douar, gwez a bep seurt, kaer da welout, frouez mat enno da zebri. Gwezenn ar Vuhez oa e kreiz al liorz : ha gant frouez ar wezenn-se, o dije gallet hon tud kenta chom beo bepred, yac'h ha nerzus. Ar frouez-se a bellae diouto ar c'hleñved, ar gozni, ha kement fallentez a zeu da heul an oad.

Gwezenn ar Vuhez a zo eur skeudenn wirion ha splann eus Sakramant an Aoter.

E kreiz kalon ar Relijion kristen emañ ivez Sakramant an Aoter. Pep tra en Iliz a denn d'ezañ. Badezet e vezer evit gallout komunia. Kofesaet e vezer evit beza e stad vat d'e zegemer. Sakramant an Urz a vez roet ma c'hello ar beleg oferenni ha rei da gomunia. An iliz, ti an Aotrou Doue a vez savet e pep parrouz, evit lakaat enni an aoter, lec'h ma vo lidet ha miret ar Sakramant. Evel ma oa kaeroc'h gwezenn ar Vuhez eget ar gwez all, ez eo ivez kaeroc'h eget ar re all sakramant an Aoter, dre m'emañ Jezuz ennañ, ha dre ma ra brasa efed war ene an den.

Evel frouez gwezenn ar vuhez a zalc'he beo an den, e talc'h Sakramant an Aoter an ene beo ; adrei a ra d'an ene e nerz kollet gant ar pec'hedou bihan, ha beza eo ouspenn eul louzou, eur remed enep an techou fall. Komzou Jezuz war-se a zo sklaer hag eeun : « Nep a zebr va c'horf hag a ev va gwad. — an nep a gomuni — hennez a vevo da viken, ha me a raio d'ezañ adsevel eus ar bez en deiz diweza. »

2) AR STÊR.

E liorz Baradoz an douar e rede eur stêr, pe eur waz-dour, evit दौरa al liorz. Ar stêr-se a zegase freskadurez d'ar plant el liorz a-bez ; rei a rae d'an holl drevadou, buhez, nerz ha sapr diouz ezomm, ma tougje pep tra hervez e natur, deliou, bleuñv ha frouez.

Evel ar Stêr-se a strinke eus kalon an douar, e strinke eus kalon Jezuz, sakramant an Aoter, evel eur waz-dour a zegas betek ennomp gwad prizius hon Salver evit दौरa hon c'halonou hag ober diouto eun douar druz ha strujus, mat da zougen bleuñv ha frouez, frouez an oberou santel, bleuñv ar vertuziou, furnez, karantez, glanded, izelegez.

3) AR MANN.

War-dro 1500 vloaz araok donedigez Hon Salver, e oa daou vilion hanter a Judevien o vont war-du an douar kaer prometet d'ezo gant Doue, ar Balestina. Da dreuzi o devoa d'ober, araok degouezout er vro-se, eur vro all didud ha gouez. Enni netra da zebri. Met ne voent ket dilezet gant Doue hag a reas evito eur burzud eus ar c'haera, burzud ar Mann. Bemdez e pad 40 vloaz, abred diouz ar beure, araok ar Sav-heol, e c'helle pephini dastum evitañ e-unan, kement en devoa ezomm vit an devez-se hepken, eus eur seurt bara gwenn a ziskenne eus an Neñv e-pad an noz. Den ne dlee mirout eun tamm a-benn an deiz warlec'h, rak n'en em vire ket ar bara-se nemet deiz ar Sabad hepken. Blaz ar bleud fin mesket gant mel a oa gantañ. Pephini avat a gave gant ar Mann ar vlaz a blije d'ezañ, hag an hini en doa c'hoant d'ezhi.

Eur gaer a skeudenn c'hoaz eus Sakramant an Aoter.

Evel ar Mann e vez ivez Sakramant an Aoter, hervez e welout a-ziavez, eur bara gwenn eus an Neñv. Graet e oa ar Mann evit maga ar Judevien hepken, da c'hortoz mont d'ar vro gaer a oa promicet d'ezo. Graet e vez ivez Sakramant an Aoter evit ar Gristenien hepken ; hag en em vaga a dleont gantan da c'hortoz mont d'ar baradoz.

Ar Mann a oa gantan blaz mat, ar vlaz a blije da pephini a gav ennañ ar vlaz en deus c'hoant hag e-c'houek, pephini hervez e c'hoant. Sakramant an Aoter eo « ar bara diskennet eus an neñv, gantan kement blaz mat a zo, » « panem de coelo, omne delectamentum in se habentem. » An dud fur a gav ennan blaz ar garantez, an dud dister ha gwan blaz an nerz, an dud poaniet hag anwazet blaz ar joa, al levenez : pephini a gav ennañ ar vlaz en deus c'hoant hag e-zomm.

Setu perak en deus skrivet sant Thomas Akwino ar bedenn gaer-mañ : « Doue bras ha galloudus, dont a ran da gavout korf ha gwad ho mab Jezuz, dont a ran evel eur c'hlanvour davet e vedisin evit adkavout ar yec'hed ; evel eun den mastaret gant ar pec'hed da gavout feunteun ar c'hlanded hag ar burentez, evit beza gwelc'het ; evel eun den dall da gavout mestr ar sklerijenn evit ma welin sklaer ; evel eun den paour evit kavout digantan lod eus e binvidigez. »

Prezegenn an OAN PASK, penna skeudenn ar Sakramant en Testamant koz, a zegouezo gant an niverenn a zeu.

A-DREUZ-LENN.

« AN ED E BLEUN »

Eul levrig dispar am eus lennet, embannet gant « L'Essor », kelaouenn Obererez katolik ar re yaouank en eskopti Kemper : eur pezig-c'hoari dudius, gant kanaouennoù, savet evit ar Jasisted — lavaromp kentoc'h evit paotred an Y.K.A.M. (Yaouankiz Kristen ar maeziou). — N'eus nemet 24 bajenn, met pegen saourus int da lenn... !

Evel an daou levrig all meneget ganeomp en hon niverenn diweza, « *War Roudou an Hader* » hag « *Eun eurig e skol ar Werc'hez* », hemañ a zo bet kempennet gant an Ao. Yann-Fransez Ar Gô, beleg, kelenner e skolaj Lesneven.

Displeget eo aze istor an Ykam adalek an deiz ma voe boulc'het ganti an ero, dek bloaz 'zo... Diskouez a raer d'eomp al labourer-douar, a-raok an YKAM, « a laz-korf gant al labour... e-unan... disprizet » gant a bep seurt lakizien o veva koulskoude diwar c'houezenn e dal hag o suna digantañ betek e eürusted. Ha setu er bloavez 1929, e teu ar Jasisted, an Ykamiz, « haderien an eürusted » ; klevet o deus galvadenn ar Pab Pi XI : « Al labourer-douar a vezo salver al labourer-douar. »

Dek vloaz a zo breman e voulc'has Ykamiz gant o labour. Nag a drubulhiou a saïhas warno a-vec'hkroget gant o ero !... Daoust da bep tra, ar vozadig pô-tred yaouank ma oant er penn kenta he deus dalc'het da voda kamaladed er c'hlec'hioù-studi evit beza ampart war o micher. A-nebeudou int bet komprenet. E-lec'h dipac'herien, evel ma soñjed da genta, n'eus bet kavet nemet paotred yaouank kristen, leun a garantez. a c'helled lakaat enno ar brasa fiziañs. Deuet int da veza pennou-bras ar sindikajou... ha pennou-tiegez kristen. « E kement lec'h m'eo bet diazezet mat an Ykam, e kaver bremañ paotred ha merc'hed yaouank, bugale zoken, bras o fiziañs en eun amzer gaeroc'h hag eürusoc'h evit tud ar maeziou. »

Ouspenn ar c'houeriad en deus da welout e buhez ar maeziou. Holl vicherourien ar maeziou o deus o flas en Ykam. En eun doare pe eun all e labouront evit ma c'hello al labourer-douar gounit e vara, bara e diegez, hini an holl ; Jezuz gwechall, kalvez Nazared, a reas evelto. Setu eta ar c'balvez, ar baraer, ar miliner, ar marichal, an den a genwerz, deut holl da veza breudeur etrezo ha gant al labourer-douar en Ykam.

Holl a-unan en eur gana soniou ar micheriu, e tisklerint d'ar bed holl menoziou an Ykam.

« Labourerien-douar, ret eo karout Jezuz,
Labourerien-douar, ret eo en em garout ! »

Y. G.

NOZVEZ ARKUZ E BEG AN ENEZENN, gant Youenn Drezen, e GWALARN, niv. 121, Kerdu 1938.

Noz-veilh eun den maro, nozvez arku. E koun Jakez Riou, Yann Sohier. Doue d'o fardono, o daou mignoned d'ezañ, eo bet savet ar pez-barzoneg-mañ gant Youenn Drezen.

Dindan ar gwerzennoù liesdoare, lusket bepred distroñs evel eur vag war an tonnou, gant eur binvidigez geriou ha son na c'heller ket aes mont tu-hont d'ez, e klask an oberour dirouestla eur gudenn doun, hini hon tonkadur. Marteze e hanvalo da veur a hini n'eo ket kristen ar respont degaset, peogwir e dibenn e varzoneg, e kav ar frealz en e labour-barz, e lod d'ezañ displega buhez e zouar hag e vor, fenna e lusk an Atlantel, en eur virout soñj eus e geneiled tremenet. Koulskoude, gouzout a ra mat an oberour n'eo ket awalc'h eur seurt respont evit dienkreza kalon an den rag e galon-heñ ; ha daoust d'e c'halvadennou adkoueza war vein an arvar du, e tarzont diouz nerz eun anken doun ha wirion :

« Hiraez am eus d'eur mintin peurbad, me enkrezet »

Doue da roio ar frealz d'ar re hag e glask gant kalon !

Koumananterien *Walarn*, adlennit ar barzoneg, talvezout a ra ar boan ; ha c'houi, ar re all, prenit, koumanantit da gelaouenn lennegel ar vro.

GERIOU KROAZ

NIVERENN 3.

	1	2	3	4	5	6	7
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							

- A-led. 1. Tor eur menez — Gourfennger verb evit an eil person.
2. N'heller ket noazout muioc'h d'unan bennak — Gourfennger bihanaat.
3. Sonenn — Kensonenn. — Eur penn eus ar ger « lost ».
4. Ano eur Brogarour iwerzonat brudet.
5. N'eo ket ar re all. — Bod dreinek, e froueziou du ha c'houero.
6. Eun doare pezh-c'hoari Japanat. — Benveg da faouta-koad.

- A-serz. 1. Eskern er penn.
2. Rannig-verb heta. — Plantenn-grap boutin meurbet.
3. Ragano-gour an eil person. — Sonenn.
4. Ano-badez iwerzonat brudeta.
5. Sonenn. — Notenn eus ar skeul-gan.
6. Mont a ri gantan. — Eus amzer da-zont ar verb mont.

7. Eun tamm kef chomet en douar.

DISKOULMADENN AR C'HOARI 2.

A-led. 1. Dibrada	A-serz. 1. Dianket
2. Itron — L	2. Itrikou
3. Aroz — K	3. Broz — Na
4. Niz — Ere	4. Roz — Led
5. KK — Loer	5. An — Eone
6. Eonenni	6. D — Krenn
7. Tuadenn	7. Al — Erin

Brezoneg er C'henwerz

Eur strollad-stourm nevez a zo bet savet . BREZONEG ER C'HENWERZ eo e ano.

E bal : ober d'ar varc'hadourien implij ar yez vroadel en o c'henwerz ; lakaat a-wel ar brezoneg e pep stal, war bep skritell, war bep kelaouenn a Vreiz.

E genta oberenn : dastum anioiu prenerien, ar muia ar gwella.

Follennou a vez skignet dre ar vro. Setu amañ pezh a lenner warno : ME, HAG A SIN DINDAN, A LAVAR E PRENIN KEMENT TRA AM EUS EZOMM, AR MUIA MA C'HELLIN, DIGANT AR VARC'HADOURIEN HAG A RA, — DRE C'HE-NOU HA DREIST-HOLL DRE SKRID, — GANT AR BREZONEG EN O C'HENWERZ.

Lec'h a zo dindan evit eun tregont bennak a anioiu, chomlec'hiou ha sinou.

Goulenn ar follennou-se (eun timbr 6 gwenneg, mar plij, evit ar respont) digant chomlec'h-da-c'hortoiz BREZONEG ER C'HENWERZ, Kelc'h ar studiou breizek, 65, ru Siam, Brest.

Ar Merour : P. Y. NEDELEC.
Moulerez Kreisker, Kastel-Paol, Bro-Leon, Breiz

